

رفتار استنادی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه رازی در

پایان نامه‌ها از سال ۱۳۹۳-۱۳۹۸

امین زارع^۱، سارا بهرامی‌نیا*^۲، ثریا زنگنه^۳

بازیابی دانش و نظام‌های معنایی

سال هفتم، شماره ۲۵، زمستان ۹۹، ص ۱۷۵ تا ۱۹۳

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۲/۱۹

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۶/۱۰

چکیده

هدف: هدف این پژوهش، تحلیل رفتار استنادی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه رازی در پایان‌نامه‌ها از سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ بود. روش‌شناسی: پژوهش حاضر از نوع تحقیقات تحلیل استنادی و مقطعی و براساس شیوه گردآوری داده‌ها از نوع کتابخانه‌ای است. جامعه پژوهش کلیه پایان‌نامه‌های دفاع شده دانشجویان دانشگاه رازی در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ که جمعاً ۳۸۵۴ پایان‌نامه بود. حجم نمونه براساس فرمول نمونه‌گیری کوکران ۳۴۹ پایان‌نامه محاسبه شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از روش طبقه‌ای- تصادفی استفاده شد. و داده‌ها با کمک نرم‌افزار اکسل و اس. پی. اس. اس. مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌ها: هر پایان‌نامه در دانشگاه رازی به طور متوسط دارای ۹۳/۵۸ منبع کتابشناختی (استناد) بود. بیشترین استناد مربوط به مقالات به میانگین ۶۷/۹۲ و کمترین استناد مربوط به وب‌سایت‌ها با میانگین ۱/۷۷ است. در بین مقالات بیشترین استناد به مقالات انگلیسی با میانگین ۵۵/۵۶ و کمترین استناد به مقالات عربی بود. همچنین بین دانشکده و استناد به مقالات علمی رابطه معناداری وجود داشت. نتیجه‌گیری: استفاده از منابع جدید و غنی در پایان‌نامه‌های رشته‌های مختلف امری ضروری به نظر می‌رسد و از آنجا که منابع انگلیسی در این زمینه‌ها غنی‌تر هستند، استفاده از این منابع در پژوهش‌های دانشگاهی نیز افزایش یافته است. لذا توجه به رشته‌های مختلف دانشگاهی بر اساس نیاز اطلاعاتی آنان در زمان مجموعه‌سازی منابع کتابخانه‌ای و هم‌چنین اشتراک گرفتن از پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر برای دسترسی سریع و آسان به منابع انگلیسی امری ضروری و حائز اهمیت است.

کلیدواژه: رفتار استنادی، پایان‌نامه، تحصیلات تکمیلی، دانشگاه رازی

۱. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه رازی a.zare@razi.ac.ir

۲. * دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه پیام نور مشهد bahramisaraa@gmail.com

۳. کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی s.z92.lib@gmail.com

مقدمه و بیان مسئله

استناد یکی از مهم‌ترین اجزای یک پژوهش علمی است که می‌توان آن را یک ابزار مهم در تولید علم و ربط و به هم پیوستگی مفاهیم و شاخه‌های مختلف علوم دانست. بررسی تولیدات علمی، ابزار مناسبی برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی صحیح و شناخت وضعیت گذشته فراهم آورده و موجب هدف‌دار کردن حرکت‌های علمی و تعیین اولویت‌های پژوهشی می‌گردد. همچنین منجر به شناسایی نقاط ضعف و کمبودهای موجود در تولید اطلاعات علمی می‌شود. در استفاده از منابع برای تولید مقالات معمولاً رفتارهایی بروز می‌کند که اصطلاحاً به آنها رفتار استنادی اطلاق می‌گردد (کلانتری، کرمانشاهانی و ملکی، ۱۳۹۲). با مطالعه رفتار استنادی دانشجویان در استفاده از منابع پژوهش‌ها، می‌توان ترجیحات و بیشترین گرایش‌ها را به انواع منابع و نوع منابع استفاده شده در پژوهش‌ها و متون پیشین علمی را مورد بررسی قرار داد.

امروزه استناد در نگارش‌های علمی نقش مهمی در تولید و انتشار و اعتبار پژوهش‌ها دارد و نمود بارز اخلاق در پژوهش است. چرا که استناد در پژوهش در واقع رعایت حقوق معنوی نویسندگان آثار علمی است. نوروزی چاکلی (۱۳۹۰) استناد را به عنوان یک ابزار پیونددهنده‌ی علمی میان اندیشه‌ها می‌داند و بیان می‌کند که بسیاری از صاحب‌نظران وجود استناد را نشانه‌ی اعتبار و نبود آن را به منزله‌ی بی‌اعتباری یا کم‌اعتباری یک اثر علمی در نظر می‌گیرند.

از نظر مهراد (۱۳۸۶) استناد نشان‌دهنده‌ی کیفیت پژوهش، عدم سرقت ادبی و بررسی متون به میزان لازم است. گارفیلد (۱۳۷۶) نیز استناد را کاری عالمانه می‌داند (پشوتنی‌زاده و کوکبی، ۱۳۸۸).

تاریخچه‌ی استناد در غرب به قرن‌های هجدهم و نوزدهم باز می‌گردد. پایه و اساس استفاده از استنادها در علوم مختلف، گزارش‌های استنادی در حوزه‌ی حقوق بود که می‌توان

به گزارش ریموند^۱ و داگلاس^۲ در انگلستان و استنادهای شپرد^۳ در حوزه‌ی حقوق آمریکا اشاره کرد. در اسلام نیز حوزه‌ی علم‌الحديث استناد را به‌طور جدی مورد ملاحظه قرار داده است و سابقه‌ی آن به قرن‌های اولیه‌ی هجری می‌رسد (دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی). پرایس^۴ در کتاب خود با عنوان «علم کوچک و علم بزرگ» پیشینه ارجاع به آثار گذشته را در مجلات علمی از سال ۱۸۵۰ می‌داند (حقیقی، ۱۳۸۱). وجود درس روش تحقیق در سرفصل دروس ارائه شده به دانشجویان علی‌الخصوص در مقاطع تحصیلات تکمیلی، موجب آشنایی دانشجویان با نگارش علمی و ضرورت وجود استناد در فعالیت‌های پژوهشی شده است. بنابراین دانشجویان سعی می‌کنند در مقالات و پروژه‌های درسی و پایان‌نامه خود، که می‌توان آن را اولین کار جدی پژوهشی یک دانشجو دانست، استناد و شیوه‌های استناددهی را رعایت کنند.

از آنجایی که رشته‌های مختلف دانشگاهی پیش‌نیازها، بایستگی‌ها، اهداف و رسالت خاص خود را دارند، دانشجویان هر رشته بنا به ضرورت‌های درسی خود از منابع مختلفی در پژوهش‌های خود استفاده می‌کنند. بنابراین این‌گونه به نظر می‌رسد که به عنوان مثال دانشجویان رشته تاریخ منابع چاپی مانند کتاب و اسناد، دانشجویان رشته‌های پزشکی بیشتر مجلات پزشکی جدید و منابع اینترنتی به روز، دانشجویان علوم پایه و حقوق منابع کتابی، و دانشجویان رشته کامپیوتر سعی می‌کنند منابع به روز رشته‌ی خود را اعم از مجلات، صفحات و سایت‌های اینترنتی مورد مطالعه قرار دهند.

تنوع انتخاب منابع منجر به تنوع رفتار در حوزه‌ی استناد و استناددهی در پژوهش‌ها و نگارش‌های علمی می‌شود. به عنوان مثال یکی از نتایج پژوهش کوشکویسکی^۵، پارسونس^۶ و اچ ویس^۷ در سال ۲۰۰۳ - که به بررسی تأثیر رفتار استنادی در پایان‌نامه‌های کارشناسی

1. Raymonds Reports
2. Douglas Reports
3. Shepards Reports
4. Price
5. Kushkowski
6. Parsons
7. H. Wiese

ارشد و دکتری پرداختند، این بود که دانشجویان رشته‌ی هنر و علوم انسانی نسبت به دیگر رشته‌ها بیشتر از منابع قدیمی و سنتی استفاده کردند و یا جنکینس^۱ در سال ۲۰۰۲ در پژوهش خود به این نتیجه رسید که دانشجویان در رشته‌های مختلف برای استناد به صفحات اینترنتی شیوه‌های متفاوتی دارند و در واقع رفتارشان با هم متفاوت است (کارلسون، ۱۳۸۷). لذا بررسی رفتار استنادی پژوهشگران می‌تواند اطلاعات مفیدی را در خصوص منابع اطلاعاتی مورد استفاده رشته‌های مختلف ارائه نماید.

هر اثر علمی با اتکا و استناد به دانش پیشین خود، اعتبار می‌گیرد. به عقیده‌ی زایمن^۲ در وادی علم و تحقیق، هیچ اثری قائم به ذات نیست و هر مقاله در حلقه‌ی متون موضوعی پیش از خود محصور است (زارع فراش‌بندی، ۱۳۹۱). حری (۱۳۷۶) پژوهشگران را گروه‌های شبکه‌های جهانی علم به شمار می‌آورد و تعداد پیوندهایی که هر محقق با دیگر محققان و دیگر محققان با او برقرار می‌کنند، نشان‌دهنده‌ی میزان اتصال او به شبکه‌ی جهانی علم و به عبارت دیگر مشارکت او در علم جهانی است. بنابراین پژوهشگران با تکیه بر دانش و سعی و تلاش گذشتگان سعی در کشف ناشناخته‌ها و تولید دانش جدید می‌کنند. در واقع تمام پژوهش‌ها مانند حلقه‌های یک زنجیر سیر اندیشه‌ی پژوهشگران را از گذشته تا حال نشان می‌دهند که بررسی منابع مورد استفاده و استنادهای متون مختلف ابزار بسیار مفیدی برای درک ارتباط متون و میزان ارتباط اندیشه‌های پژوهشگران با هم است. تمام مراحل بررسی و تجزیه و تحلیل‌ها برای درک ارتباطات متون را در اصطلاح «تحلیل استنادی» می‌گویند. تحلیل استنادی یکی از فنون «علم‌سنجی» است و امکان مقایسه و ارزیابی متون را فراهم می‌کند. هم‌چنین تمایلات پژوهشگران را در استفاده از منابع در نگارش‌های علمی نشان می‌دهد که می‌تواند راهنمای مفیدی در مجموعه‌سازی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی باشد و درک روشنی از فعالیت‌های پژوهشگران را فراهم کند، که به مجموع این فرایندها «رفتار استنادی» می‌گویند.

1. Jenkins
2. Ziman

پایان‌نامه‌ها یکی از ارزشمندترین و غنی‌ترین منابع پژوهشی به شمار می‌آیند، که با نگاهی ژرف‌تر از مقالات علمی و با دیدی گسترده‌تر و نگاهی عمیق‌تر به مسائل مورد بررسی جامعه‌ی علمی می‌پردازند که با توجه به موضوع‌ها و گرایش‌های تحت بررسی می‌توانند مجموعه‌ای از منابع و مراجع آن رشته‌ها را معرفی نمایند. همچنین نشان‌دهنده‌ی نوع منابع ترجیحی پژوهشگران در آثارشان هستند. بنابراین با مطالعه‌ی دقیق مآخذ این منابع می‌توان اطلاعات ارزشمندی از کارهای پژوهشی صورت گرفته بدست آورد. این اطلاعات می‌تواند راهگشای دانشگاه‌ها به عنوان دارندگان حقوق معنوی این آثار باشد که هدفمندتر و با آگاهی‌های مستند و دقیق، مدارک و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان که سرمایه‌های فکری دانشگاه‌ها هستند را فراهم نمایند و مجموعه‌سازی رضایت‌بخشی داشته باشند. از طرفی با تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌ها در واقع می‌توان به ارزیابی این آثار و انتشارات علمی پرداخت. همچنین از طریق مطالعه‌ی روابط بین مجلات و انتشارات می‌توان ساختار رشته‌های علمی و پیدایش رشته‌های جدیدی و ارتباطات بین رشته‌ای پرداخت. رتبه‌بندی مجلات، پژوهشگران، دانشگاه‌ها نیز از دیگر کاربردها و فواید مهم مطالعه و تحلیل استنادی پایان‌نامه‌ها و آثار پژوهشی است. به همین منظور در این پژوهش سعی شده است به بررسی رفتار استنادی دانشجویان تحصیلات تکمیلی در پایان‌نامه‌هایشان پرداخته شود و در پایان به این پرسش‌ها جواب داده شود که: آیا بین تعداد استنادهای هر پایان‌نامه با رشته تحصیلی همچنین زبان استناد رابطه‌ای وجود دارد؟ همچنین این پژوهش در پی آن است تا وضعیت استنادها به انواع محمل‌های اطلاعاتی در خصوص تعداد و زبان استناد در پایان‌نامه‌های دانشجویان را تعیین نماید. نتایج این پژوهش می‌تواند کمک زیادی به رشد و غنای مجموعه‌های مطالعاتی دانشجویان و کتابخانه‌های دانشگاه‌ها کند.

اهداف پژوهش

هدف کلی این پژوهش، بررسی رفتار استنادی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه رازی در پایان‌نامه‌ها از سال ۱۳۹۳ تا سال ۱۳۹۸ است. و از اهداف جزئی پژوهش حاضر:

- تعیین تعداد استنادها و میزان استناد به انواع محمل‌های اطلاعاتی

- تعیین وضعیت زبانی اسنادها
- تعیین رابطه بین تعداد اسنادهای هر پایان‌نامه با دانشکده و رشته تحصیلی
- تعیین تفاوت بین رشته تحصیلی با میزان اسناد به کتاب و مجله
- تعیین تفاوت تعداد اسنادها با رشته‌ی تحصیلی دانشجویان
- تعیین رابطه بین رشته‌ی تحصیلی و استفاده از کتاب و مقاله بر حسب زبان اسناد
- تعیین وضعیت نوع اسنادهای هر پایان‌نامه بر حسب دانشکده
- تعیین رابطه بین رشته تحصیلی و زبان استنادی

سؤالات پژوهش

۱. تعداد اسنادها و میزان اسنادها به انواع محمل‌های اطلاعاتی چگونه است؟
۲. وضعیت زبانی اسنادها چگونه است؟
۳. آیا بین تعداد اسنادهای هر پایان‌نامه با دانشکده و رشته تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟
۴. آیا بین رشته تحصیلی با میزان اسناد به کتاب و مجله تفاوت معناداری وجود دارد؟
۵. آیا بین رشته‌ی تحصیلی و استفاده از کتاب و مقاله بر حسب زبان اسناد در پایان‌نامه‌های مورد بررسی رابطه معناداری وجود دارد؟
۶. وضعیت نوع اسنادهای هر پایان‌نامه بر حسب دانشکده چگونه است؟
۷. آیا بین رشته تحصیلی و زبان استنادی رابطه معنادار وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

الف. پیشینه پژوهش در داخل کشور

در حوزه تحلیل استنادی کارهای زیادی صورت گرفته از جمله، غفوری (۱۳۹۰) در پایان‌نامه‌ی خود با عنوان تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد موجود در پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات در بازه‌ی زمانی سال ۷۵-۷۸ نشان داد که از مجموع ۲۷۴۶۰ منبع مورد استفاده، کتاب‌های فارسی ۹۶/۶۲٪ بالاترین و پایان‌نامه‌های انگلیسی با

۰/۰۷٪ کمترین استناد را داشتند. توزیع زبان فارسی با ۸۲/۸۵٪ زبان غالب بود. رضائیان و عصاره (۱۳۹۱) به بررسی و تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی ارشد دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز پرداختند. یافته‌ها نشان داد در مجموع ۱۳۴۹۳ استناد از ۱۴۲ پایان‌نامه استخراج شد. از این تعداد ۶۶۲ (۴/۹٪) استناد به منابع فارسی و ۱۲۸۳۱ (۹۵/۱٪) به منابع خارجی تعلق گرفت. حسن لاریجانی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی به تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته‌ی ایران‌شناسی موجود در بنیاد ایران‌شناسی طی سال‌های ۸۵ تا ۹۱ پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد از میان ۱۳۱۲۷ استناد، استناددهی به منابع کتابی نسبت به سایر انواع منابع بیشتر است. کتاب فارسی با ۷۳/۲۸ درصد بالاترین استناد و پایان‌نامه‌ها با ۰/۸۶ کمترین استناد را داشته‌اند. جامعی و رضایی یمین (۱۳۹۵)، به بررسی رفتار علمی دانشجویان دکتری و کارشناسی ارشد رشته حسابداری دانشگاه‌های شیراز و تهران از حیث چگونگی استفاده از منابع اطلاعاتی پرداخته شده است. بررسی ۱۲۸ پایان‌نامه با ۷۳۲۹ استناد نشان داد که استناد به مقالات ۴۹/۹۳ درصد بیشتر از استناد به سایر منابع اطلاعاتی و میزان استفاده از منابع فارسی نیز با ۵۹/۶۸ درصد بیشتر از منابع انگلیسی بوده است.

ب. پیشینه پژوهش در خارج از کشور

کوشکوسکی^۱ (۲۰۰۵) به منظور بررسی استناد در وب دانشجویان به بررسی و مقایسه‌ی پایان‌نامه‌های چاپی و الکترونیکی در ایالت لویا و ویرجینیا از سال ۱۹۹۷ تا سال ۲۰۰۳ پرداخت. یافته‌ها نشان داد استنادهای وبی در پایان‌نامه‌های چاپی ۲/۲ درصد و در پایان‌نامه‌های الکترونیکی ۵/۴ درصد بود. در این مطالعه پیشنهاد شد دانشجویانی که نیاز دارند پایان‌نامه‌هایشان را به شکل دیجیتالی منتشر کنند، رفتارشان با دانشجویانی که پایان‌نامه‌هایشان را به شکل چاپی منتشر می‌کنند، متفاوت نباشد. کلارک^۲ و اپنهایم^۳ (۲۰۰۶) در پژوهشی به بررسی رفتار دانشجویان دانش‌آموخته‌ی علم اطلاعات دانشگاه لاگ برو

1. Kushkowski
2. Clarke
3. Oppenheim

پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد بیشترین اسنادها برای مجلات ۳۲/۶ درصد، کتاب‌ها ۳۰ درصد و وب سایت‌ها ۲۴ درصد بود. وب سایت‌ها بیشتر از منابع کتابی برای بار اول در سال ۲۰۰۲ و دوباره در سال ۲۰۰۳ مورد استناد واقع شدند. تعداد اسنادها به فرمت‌های الکترونیکی به طور فزاینده‌ای افزایش یافت. وایلت (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان «ادراک خوانندگان از رفتار استنادی نویسندگان» سعی کرد مقدار یا اندازه درک خوانندگان را از دلایل استناد نویسندگان تعیین کند. بدین منظور نویسندگان ۱۰ مقاله در زمینه‌ی علم اطلاعات دلائلشان را برای منابع استنادی در مقالاتشان ذکر کرد که این دلایل با دلایل پیشنهادی خوانندگان مقایسه شد. یافته‌ها نشان داد خوانندگان قادر بودند به درستی دلایل نویسندگان را فقط برای یک مقدار خیلی محدود برای اسنادها دریابند. سوبرال^۲ و همکاران (۲۰۱۶) به بررسی نقش محدودیت دسترسی (انزوا) در رفتار استنادی پرداختند. آن‌ها به بررسی این تفاوت در کشورها، قاره‌ها و نواحی دانشی مرتبط پرداختند. نتایج مطالعه، میزان محدودیت دسترسی را کم نشان داد، اما این پدیده در کشورهای برزیل، ایالات متحده، هند، مکزیک، اسپانیا و ترکیه وجود داشت. همچنین یافته‌ها نشان داد میزان استناد به مجلات دسترسی محدود، نسبت به مجلات دسترسی آزاد بیشتر بوده است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با توجه به هدف تحقیق از نوع تحقیقات تحلیل استنادی و مقطعی و براساس شیوه گردآوری داده‌ها از نوع تحلیل محتوایی و کتابخانه‌ای است. جامعه پژوهش کلیه پایان‌نامه‌های دفاع شده دانشجویان دانشگاه رازی در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ که جمعاً ۳۸۵۴ پایان‌نامه بود و با مراجعه به بخش مرجع کتابخانه مرکزی دانشگاه در اختیار پژوهشگران قرار گرفت. در واقع منابع کتابشناختی هر پایان‌نامه پایگاه داده را تشکیل می‌داد. حجم نمونه براساس فرمول نمونه‌گیری کوکران ۳۴۹ پایان‌نامه محاسبه شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از روش طبقه‌ای تصادفی استفاده شد. در مرحله اول از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای از ۸ دانشکده

دانشگاه رازی و در مرحله دوم به روش نمونه گیری تصادفی از بین پایان نامه‌های موجود در بخش مرجع استفاده شده است. اطلاعات کتابشناختی استنادها را بر اساس نوع منبع (نشریه، کتاب و منابع اینترنتی مثل سایت‌ها و وبلاگ‌ها و غیره) و زبان استناد (فارسی، انگلیسی، عربی)، به صورت منظم استخراج و ثبت گردید و در نهایت داده‌ها با کمک نرم‌افزار اکسل^۱ و اس. پی. اس. اس^۲ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

در جدول زیر آمار مربوط به پایان‌نامه‌های مورد بررسی از نظر متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش، ذکر شده است:

جدول ۱: توزیع فراوانی پایان‌نامه‌های مورد مطالعه بر رشته و دانشکده

دانشکده	رشته دانشگاهی	فراوانی	درصد	فراوانی برحسب دانشکده	درصد برحسب دانشکده
فنی و مهندسی	مهندسی شیمی	۲۲	۶/۳	۸۳	۲۳/۸
	مکانیک	۱۲	۳/۴		
	برق	۱۴	۴/۰		
	عمران	۱۱	۳/۲		
	کامپیوتر	۲۴	۶/۹		
تربیت بدنی	تربیت بدنی	۱۹	۵/۴	۱۹	۵/۴
علوم اجتماعی	حقوق	۴	۱/۱	۴۵	۱۲/۹
	جامعه‌شناسی	۵	۱/۴		
	روانشناسی	۱۳	۳/۷		
	حسابداری	۴	۱/۱		
	اقتصاد	۷	۲/۰		
	کارآفرینی	۴	۱/۱		
	علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴	۱/۱		

1. Excel
2. SPSS

فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی

		۱/۱	۴	علوم سیاسی	
۱۲/۶	۴۴	۲/۰	۷	ادبیات عرب	ادبیات
		۰/۹	۳	تاریخ اسلام	
		۱/۴	۵	ادبیات فارسی	
		۲/۶	۹	زبان انگلیسی	
		۱/۴	۵	زبان‌شناسی همگانی	
		۱/۷	۶	علوم قرآنی	
		۲/۶	۹	جغرافیا	
۲۰/۱	۷۰	۵/۲	۱۸	آمار	علوم پایه
		۴/۳	۱۵	ریاضی	
		۶/۹	۲۴	فیزیک	
		۳/۷	۱۳	زیست‌شناسی	
۱/۷	۶	۱/۷	۶	دامپزشکی	دامپزشکی
۱۵/۸	۵۵	۱۵/۸	۵۵	کشاورزی	کشاورزی
۷/۷	۲۷	۷/۷	۲۷	شیمی	شیمی
۱۰۰/۰	۳۴۹	۱۰۰/۰	۳۴۹	مجموع	

یافته‌های جدول شماره ۱، انواع پایان‌نامه‌های مورد بررسی را برحسب رشته و دانشکده نشان می‌دهد. از مجموع ۳۴۹ پایان‌نامه، تعداد ۸۳ پایان‌نامه (۲۳/۸ درصد) از دانشکده فنی مهندسی، تعداد ۱۹ پایان‌نامه (۵/۴ درصد) از دانشکده تربیت بدنی، تعداد ۴۵ پایان‌نامه (۱۲/۹ درصد) از دانشکده علوم اجتماعی، تعداد ۴۴ پایان‌نامه (۱۲/۶ درصد) از دانشکده ادبیات، تعداد ۷۰ پایان‌نامه (۲۰/۱ درصد) از دانشکده علوم پایه، تعداد ۶ پایان‌نامه (۱/۷ درصد) از

دانشکده دامپزشکی، تعداد ۵۵ پایان‌نامه (۱۵/۸ درصد) از دانشکده کشاورزی و تعداد ۲۷ پایان‌نامه (۷/۷ درصد) متعلق به دانشکده شیمی است.

پاسخ به سؤالات پژوهش

۱. تعداد استنادها و میزان استنادها به انواع محمل‌های اطلاعاتی چگونه است؟

جدول شماره ۲: وضعیت استنادهای پایان‌نامه‌های مورد بررسی برحسب محمل‌های اطلاعاتی

کل استنادها	استناد به	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد
ی هر	به	مقالا	کتاب	کت	مقالا	مقالا	مقالا	مقالا	مقالا	مقالا	مقالا	مقالا
پایان	کت	ت	فار	سی	عربی	فارسی	انگلیسی	عربی	فارسی	انگلیسی	عربی	فارسی
نامه	اب	ت	ت	سی	عربی	فارسی	انگلیسی	عربی	فارسی	انگلیسی	عربی	فارسی
۹۳/۵۸	۲	۶/۹۲	۱۰/۸۷	۲/۸۰	۱۲/۶۲	۵۵/۵۶	۰/۱۶	۲/۴۲	۶۷/۴۵	۲/۹۵	۱/۷۷	۲۷
۵۴۹	۲۴۵	۴۲۳	۱۶۵	۱۰۲	۱۸۵	۹۹	۳۹۳	۲۲	۴۳۸	۱۹۸	۳۸	۲۷
۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

همان‌طور که یافته‌های جدول شماره ۲ نشان می‌دهد، هر پایان‌نامه در دانشگاه رازی به طور متوسط دارای ۹۳/۵۸ منبع کتابشناختی (استناد) است. بیشترین استناد مربوط به مقالات با میانگین ۶۷/۹۲ و کمترین استناد مربوط به وب‌سایت‌ها با میانگین ۱/۷۷ است. در بین مقالات بیشترین استناد به مقالات انگلیسی با میانگین ۵۵/۵۶ و کمترین استناد به مقالات عربی است. به طور کلی میانگین استناد به کتاب در پایان‌نامه‌های دانشگاه رازی ۲۲/۷۰ می‌باشد که نشان دهنده سطح پایین این نوع استناد (استناد به کتاب) است.

۲. وضعیت زبانی استنادها چگونه است؟

جدول شماره ۳: وضعیت زبان استناد پایان‌نامه‌های مورد بررسی

زبان استناد پایان نامه	میانگین	انحراف استاندارد	ماکسیمم	مینیمم	فراوانی	درصد
فارسی	۴۷/۸۶	۱۹/۷۹۴	۶۷	۸	۷۷	۲/۰
انگلیسی	۶۹/۴۱	۴۲/۰۵۱	۲۰۴	۱۵	۱۲۱	۳۴/۷
عربی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
فارسی و انگلیسی	۱۰۶/۶۴	۷۴/۷۹۵	۵۴۹	۱۲	۲۰۴	۵۸/۵
فارسی و عربی	۱۳۰/۸۶	۶۱/۴۶۹	۲۸۲	۴۷	۱۴	۴/۰
عربی و انگلیسی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
فارسی و انگلیسی و عربی	۱۱۳/۳۳	۴۲/۷۱۲	۱۴۹	۶۶	۳	۰/۹
مجموع	۹۳/۵۸	۶۶/۶۰۳	۵۴۹	۸	۳۴۹	۱۰۰/۰

نتایج جدول شماره ۳، نشان می‌دهد که از بین ۳۴۹ پایان‌نامه بررسی شده، بیشترین فراوانی تعداد ۲۰۴ پایان‌نامه (۵۸/۵ درصد) با میانگین ۱۰۶/۶۴ مربوط به پایان‌نامه‌هایی است که از استنادهای فارسی و انگلیسی استفاده کرده است و کمترین فراوانی تعداد ۳ پایان‌نامه (۰/۹ درصد) از استنادهای فارسی، عربی و انگلیسی استفاده کرده است.

۳. آیا بین تعداد استنادهای هر پایان‌نامه با دانشکده و رشته تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول شماره ۴: آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین تعداد استنادها با دانشکده و رشته

تحصیلی پایان‌نامه‌های مورد مطالعه		
مولفه‌ها	دانشکده	رشته تحصیلی
تعداد کل	۰/۱۸۷	۰/۲۴۲
استنادها	سطح معناداری	۰/۰۰۰

همان‌طور که از نتایج آزمون همبستگی پیرسون در جدول شماره ۴ برمی‌آید، با توجه به سطح معناداری داده شده و مقایسه آن با میزان خطای مجاز $0/05$ ($p < 0/05$) با اطمینان ۹۵

درصد می‌توان گفت، دانشکده و رشته تحصیلی با تعداد استنادهای هر پایان‌نامه تفاوت معناداری وجود دارد.

۴. آیا بین رشته تحصیلی با میزان استناد به کتاب و مجله تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول شماره ۵: آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین رشته تحصیلی با میزان استناد به کتاب، مجله و وبسایت‌های اینترنتی پایان‌نامه‌های مورد بررسی

مؤلفه‌ها	استناد به کتاب	استناد به مقالات	استناد به وبسایت‌های اینترنتی	رشته تحصیلی
ضریب همبستگی پیرسون	۰/۰۴۹	-۰/۰۴۰	-۰/۰۴۰	
سطح معناداری	۰/۳۶۱	۰/۴۶۲	۰/۴۶۲	

چنانچه در جدول شماره ۵ مشهود است، با توجه به سطح معناداری داده شده و مقایسه آن با میزان خطای مجاز ۰/۰۵ ($p < ۰/۰۵$) با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت، بین رشته تحصیلی با استناد به کتاب‌ها و وبسایت‌های اینترنتی رابطه معناداری دیده نشد. اما بین رشته تحصیلی با استناد به مقالات ($p = 0/000$)، رابطه معناداری وجود دارد.

۵. آیا بین رشته‌ی تحصیلی و استفاده از کتاب و مقاله بر حسب زبان استناد در پایان‌نامه‌های مورد بررسی رابطه معناداری وجود دارد؟

جدول شماره ۶: آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین رشته تحصیلی و استفاده از کتب و مقاله بر حسب زبان استناد در پایان‌نامه‌های مورد بررسی

مؤلفه‌ها	کتاب فارسی	کتاب انگلیسی	کتاب عربی	مقالات فارسی	مقالات انگلیسی	مقالات عربی	رشته تحصیلی
ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۰۲۰	۰/۱۵۷	-۰/۰۲۱	۰/۰۴۸	۰/۱۸۵	-۰/۰۰۱	
سطح معناداری	۰/۷۰۶	۰/۰۰۳	۰/۶۹۷	۰/۳۷۰	۰/۰۰۱	۰/۹۸۸	

نتایج جدول شماره ۶ نشان می‌دهد، تنها بین استناد به کتاب‌های انگلیسی ($p=0/003$) و مقالات انگلیسی ($p=0/001$)، با رشته تحصیلی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. اما بین استناد به کتاب‌های فارسی و عربی و مقالات فارسی و انگلیسی رابطه معناداری دیده نشد. ۶. وضعیت نوع استنادهای هر پایان‌نامه برحسب دانشکده چگونه است؟

جدول شماره ۷: وضعیت نوع استنادهای هر پایان‌نامه برحسب دانشکده

دانشکده	کتاب فارسی		کتاب انگلیسی		مقالات فارسی		مقالات انگلیسی		تعداد
	فارسی	انگلیسی	فارسی	انگلیسی	فارسی	انگلیسی	فارسی	انگلیسی	
فنی و مهندسی	۱/۹۶	۷/۶۶	۰	۲/۳۳	۴۶/۸۱	۰	۰	۸۳	
تربیت بدنی	۵/۴۷	۶/۳۲	۰	۱۸/۵۳	۹۷/۱۱	۰	۰	۱۹	
علوم اجتماعی	۲۳/۸۰	۱۰/۳۶	۶/۱۱	۲۰/۳۶	۳۶/۴۹	۰	۰	۴۵	
ادبیات	۲۶/۸۴	۱۱/۴۵	۱۵/۹۵	۱۵/۷۵	۲۶/۳۴	۱/۲۷	۰	۴۴	
علوم پایه	۰/۹	۱۶/۴۶	۰	۲/۵۷	۳۹/۲۰	۰	۰	۷۰	
دامپزشکی	۷/۳۳	۴/۱۷	۰	۶/۰۰	۹۷/۱۷	۰	۰	۶	
کشاورزی	۷/۹۸	۱۳/۶۲	۰	۲۲/۱۵	۸۲/۱۱	۰	۰	۵۵	
شیمی	۳/۳۰	۵/۳۰	۰	۳/۸۹	۱۱۳/۳۰	۰	۰	۲۷	

همانطور که جدول شماره ۷ نشان می‌دهد، دانشجویان دانشکده‌های فنی و مهندسی، تربیت بدنی، علوم پایه، دامپزشکی و شیمی دانشگاه رازی بیشتر از منابع انگلیسی در پایان‌نامه‌های خود استفاده می‌کنند. همچنین پایان‌نامه‌های دانشکده‌های علوم اجتماعی و کشاورزی دانشگاه رازی از منابع فارسی و انگلیسی به صورت مشترک استفاده شده است و نیز استنادهای پایان‌نامه‌های دانشکده ادبیات دانشگاه رازی از منابع فارسی، انگلیسی و عربی استفاده شده است که نشان می‌دهد، نوع و زبان منابع استنادهای پایان‌نامه‌ها با توجه به دانشکده و به تبع آن رشته تحصیلی تفاوت قابل مشاهده‌ای وجود دارد. ۷. آیا بین رشته تحصیلی و زبان استنادی رابطه معنادار وجود دارد؟

جدول شماره ۸: آزمون مجذور کای برای بررسی رابطه بین رشته تحصیلی و زبان استنادی

پایان‌نامه‌های مورد بررسی

(X^2 مجذور کای) درجه آزادی سطح معناداری

۰/۰۰۰	۴	۴۶۰/۶۱۳
-------	---	---------

همان گونه که در جدول شماره ۸ دیده می‌شود، آماره مجذور کای (χ^2) برابر با ۴۶۰/۶۱۳ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ است. از آنجا که سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، آزمون معنادار است و در نتیجه می‌توان گفت بین رشته تحصیلی و زبان استناد پایان‌نامه‌های مورد بررسی رابطه معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش، تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری دانشکده‌های دانشگاه رازی کرمانشاه در بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ بود، که نتایج ذیل حاصل شد:

از بین ۳۴۹ پایان‌نامه، میزان استناد به منابع انگلیسی به شکل چشم‌گیری بیشتر از منابع فارسی و عربی و سایت‌های اینترنتی است. نتایج نشان می‌دهد دانشجویان رشته‌های مختلف در پایان‌نامه‌های خود بیشتر از مقالات انگلیسی استفاده می‌کنند. استاد بالا به مقالات انگلیسی می‌تواند به دلیل تنوع در پژوهش، به روز بودن، دسترسی آسان و کوتاه بودن مطالب نسبت به کتاب‌های چاپی باشد، و این گونه تبیین می‌گردد که استفاده از مقالات علمی نسبت به کتاب‌های چاپی برای دانشجویان کاربرد بیشتری دارد. نتایج این بخش پژوهش با پژوهش‌های رضائیان و عصاره (۱۳۹۱)، کلانتری، کرمانشاهیان و ملکی فرد (۱۳۹۳)، دیویس و کوهن (۲۰۰۱) و کلارک و اوپنهایم (۲۰۰۶) که نشان دادند استناد به مجلات نسبت به کتاب‌ها بیشتر است، همسو می‌باشد؛ همچنین با پژوهش‌های حسن لاریجانی، میرحسینی و سعیدی (۱۳۹۳) و غفوری (۱۳۹۰) همخوانی ندارد. استاد بالا به مجلات علمی انگلیسی نسبت به مجلات فارسی می‌تواند به دلیل نوع پژوهش، روش پژوهش و به روز بودن مطالب نیاز اطلاعاتی پژوهشگران را نسبت به مقالات فارسی بیشتر و بهتر برطرف می‌نماید. چرا که پژوهشگران تمایل دارند بدانند دیگر محققان چه ابعادی از مسئله‌ی در دست پژوهش آن‌ها را در نظر داشته‌اند و این جز با مطالعه‌ی آثار دیگر محققان در تمام نقاط جهان میسر

نمی‌گردد. بنابراین لازم است علاوه بر آثار فارسی و حتی بیشتر از آنها منابع انگلیسی مطالعه شود تا عمق و چارچوب کارهای پژوهشی مشخص شود.

نتایج جدول شماره ۳، نشان می‌دهد که از بین ۳۴۹ پایان‌نامه بررسی شده، بیشترین فراوانی تعداد ۲۰۴ پایان‌نامه (۵۸/۵ درصد) با میانگین ۱۰۶/۶۴ مربوط به پایان‌نامه‌هایی است که از استادهای فارسی و انگلیسی استفاده کرده است و کمترین فراوانی تعداد ۳ پایان‌نامه (۰/۹ درصد) از استادهای فارسی، عربی و انگلیسی استفاده کرده است. دانشجویان دانشگاه رازی در پایان‌نامه‌های خود بیشتر از منابع فارسی و انگلیسی به صورت همزمان استفاده می‌کنند. استفاده مشترک از منابع فارسی و انگلیسی می‌تواند به این علت باشد که محققان راغب هستند با توسعه و مطالعه آثار مشابه حوزه‌ی کاری خود محتوای علمی پژوهش خود را غنی‌تر سازند. این بخش از پژوهش نشان می‌دهد وجود مرزهای جغرافیایی در انجام پژوهش معنای خود را از دست داده است، استفاده و استناد به هر موضوع مشترکی با پژوهش در داخل و خارج کشور می‌تواند موجب افزایش اعتبار و تقویت علمی پژوهش‌ها و همچنین ایجاد لینک (اتصال) در زنجیره‌ی علمی جهان گردد.

نتایج آزمون همبستگی نشان داد که دانشکده و رشته تحصیلی با تعداد استادهای هر پایان‌نامه تفاوت معناداری دارد. همچنین بین دانشکده و استناد به مقالات علمی رابطه معناداری وجود دارد. بنابراین که می‌توان گفت دانشکده‌های مختلف دانشگاه رازی با توجه به نیاز و موضوع پایان‌نامه‌های خود به استفاده از مجلات علمی که نسبت به کتاب‌ها به روزتر و دسترسی بیشتری دارند؛ اهمیت بیشتری می‌دهند.

همبستگی بین کتاب‌ها و مقالات انگلیسی با رشته تحصیلی نشان داد که در پایان‌نامه‌های مورد بررسی، بین استفاده از منابع انگلیسی (کتاب‌ها و مقالات) با رشته تحصیلی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد این واقعیت نشان می‌دهد که در بین دانشجویان رشته‌های تحصیلی مختلف، استفاده از منابع انگلیسی برای رفع نیاز علمی و اطلاعاتی کاربرد بیشتر داشته و غنی بودن مجموعه منابع انگلیسی امری ضروری است. تفاوت در رشته تحصیلی به میزان زیادی با نوع اطلاعاتی آن‌ها مرتبط است.

دانشجویان دانشکده‌های فنی و مهندسی، تربیت بدنی، علوم پایه، دامپزشکی و شیمی دانشگاه رازی بیشتر از منابع انگلیسی در پایان‌نامه‌های خود استفاده می‌کنند. بنابراین می‌توان گفت به دلیل اینکه رشته‌های مذکور تخصصی‌تر هستند همچنین موضوعات علمی رشته‌های مذکور، به دلیل پیشرفت روزافزون علم، دانش و فناوری، همواره در حال تغییر و توسعه هستند؛ لذا استفاده از منابع جدید و غنی در پایان‌نامه‌های این رشته‌ها امری ضروری به نظر می‌رسد و از آنجا که منابع انگلیسی در این زمینه‌ها غنی‌تر هستند و فعالیت بیشتری دارند، استفاده از این منابع نیز افزایش می‌یابد و نیز پایان‌نامه‌های دانشکده‌های علوم اجتماعی و کشاورزی دانشگاه رازی از منابع فارسی و انگلیسی به صورت مشترک استفاده می‌کنند. این نتایج را می‌توان اینگونه تبیین نمود که موضوع پایان‌نامه‌های رشته‌های کشاورزی و علوم اجتماعی از دو جهت قابل بررسی و مطالعه هستند، به این ترتیب از یک سو مطالعات داخلی که با شرایط بومی و محیطی داخل کشور حائز اهمیت است و از سوی دیگر مطالعات خارج کشور و استفاده از یافته‌های علمی آنها جهت مقایسه روش‌ها و گرایش‌های فکری پژوهشگران مهم به نظر می‌رسد. به طور کلی می‌توان گفت دانشکده و رشته تحصیلی دانشجویان دانشگاه رازی بر رفتار استنادی آن‌ها در نگارش پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد و دکتری تأثیر قابل توجهی دارد.

لذا با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌گردد:

- در زمان مجموعه‌سازی منابع کتابخانه‌ای با توجه به نیاز اطلاعاتی متفاوت رشته‌های دانشگاهی، مسئولین دانشگاه‌ها و کتابخانه‌های دانشکده‌ها، لازم است بودجه کافی و تمهیداتی جهت بهبود و توسعه مجموعه کتابخانه‌های دانشگاه در نظر بگیرند.
- امکان استفاده و دسترسی به اینترنت بدون محدودیت زمان و مکان برای کلیه دانشجویان دانشگاه و همچنین آموزش مهارت‌های اطلاع‌یابی ویژه دانشجویان تدارک دیده شود.
- و همچنین برای دسترسی سریع و آسان به منابع انگلیسی معتبر و به روز، با توجه به رشته‌های مختلف پیشنهاد می‌گردد، مسئولین دانشگاه در خصوص دریافت اشتراک پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر اقدام نمایند.

- از آنجا که میزان استفاده از منابع انگلیسی در پایان‌نامه‌های مورد بررسی از میانگین بالاتری برخوردار بود، لذا معرفی و آموزش استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی هر رشته پیشنهاد می‌گردد.

منابع و مأخذ

پشوتنی زاده، میترا و کوبی، مرتضی (۱۳۸۸). بررسی رفتار استنادی اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید چمران. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۲(۳)، ۶۵-۸۶.

جامع، رضا و رضایی یمین (۱۳۹۵). بررسی تطابق استنادی پایان‌نامه‌های حسابداری مدیریت با منابع کتابخانه‌ای و فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های دولتی شیراز و تهران. فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری، ۱۷(۱)، ۱۴۷-۱۵۵.

حری، عباس (۱۳۷۶). اهمیت و ضرورت بکارگیری منابع خارجی در تحقیقات کشور. فصلنامه کتاب، ۸(۴)، ۷-۱۲.

حسن لاریجانی، حجت‌اله؛ میرحسینی، زهره؛ سعیدی، پریسا (۱۳۹۳). تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته‌ی ایران‌شناسی موجود در بنیاد ایران‌شناسی طی سال‌های ۸۵-۹۱. فصلنامه مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی، ۱(۲)، ۴۱-۵۶.

حقیقی، محمود (۱۳۸۱). کاربرد استناد در نگارش‌های علمی. مجله روانشناسی و علوم تربیتی، ۳۲(۲)، ۲۱۵-۲۳۲.

رضائیان، فریده؛ عصاره، فریده (۱۳۹۱). تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان دوره‌ی کارشناسی ارشد دانشکده‌ی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز در سال‌های ۱۳۷۸-۱۳۸۹. فصلنامه جنتا شاپیر، ۳(۲)، ۳۶۱-۳۷۱.

زارع فراش‌بندی، فیروزه (۱۳۹۱). کلیات استناد. فایل پاورپوینت بازیابی از <http://lib.mui.ac.ir/file/amozech/citation.ppt>

غفوری، محبوبه (۱۳۹۰). تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد موجود در پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد، واحد تهران شمال، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی.

کارلسون، جک (۱۳۸۷). پژوهشی در رفتار استنادی دانشجویان کارشناسی. مترجم بلال سید علوی. مجله کتابداری، ۴۲ (۴۷)، ۱۵۵-۱۸۰.

کلانتری، عاطفه؛ کرمانشاهانی، فهیمه؛ ملکی فرد، عفت (۱۳۹۱). الگوهای انتشار مقاله و رفتار استنادی اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین. مدیریت اطلاعات سلامت، ۱۱ (۷)، ۸۲۰-۸۲۹.

مهرداد، جعفر؛ شفیع، سلیمان (۱۳۸۲). تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد شیمی طی سال‌های ۷۰-۷۹ در دانشگاه شیراز. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۶ (۶)، ۸۱-۹۴.

نوروزی چاکلی، عبدالرضا (۱۳۹۰). آشنایی با علم‌سنجی (مبانی، مفاهیم، روابط و ریشه‌ها). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه‌ی علوم انسانی، دانشگاه شاهد، مرکز چاپ و انتشارات.

Clark, Maria Elizabeth; oppenheim, Charles (2006). Citation behaviour of information science students ii: Postgraduate students. Library and information Services, Royal College of Nursing, 24(1), 1-30

Davis, Philip M.; Cohen, Suzanne A. (2001). The effect of the web on undergraduate Citation Behavior 1996-1999. Journal of the American Society for information science and technology, 52 (4), 309-314.

Kushkowski, heffrey D. (2005). Web Citation by Graduate Students: A Comparison of Print and Electronic Theses. Libraries and the Academy, 5(2), 259-276.

Sobral, Andre; Araujo, Antonio Sousa; Santoro, Flavia Roza; Albuquerque, ulysses Paulino (2016). Insularity and Citation Behavior of Scientific Articles in Yoyng Fields: The case of Ethnobiology. Scientometrics, (109), 1037-1055.

Willett, Peter (2013). Readers perception of authors citation behavior. Journal of Documentation, 69 (1), 145-156.